

**ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОВІДНИХ ГРУП
КОМПАНІЙ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ ТА ОЦІНКА ЇЇ РІВНЯ**

Крупні вертикально- і горизонтально-інтегровані групи компаній, а також конгломерати є однією з найбільш поширених форм виробничої диверсифікації діяльності металургійної галузі, які виникли в результаті розвитку інституційних форм взаємодії суб'єктів господарювання. Однак в науковій літературі не досить повно висвітлені особливості диверсифікації діяльності вітчизняних груп компаній металургійної галузі України. У цій статті, по-перше, визначені провідні вітчизняні групи компаній; по-друге, визначені види диверсифікації діяльності провідних груп компаній протягом 2008 – 2013 років, по-третє, обґрунтовано вибір інструментів визначення рівня диверсифікації діяльності вітчизняних диверсифікованих бізнес-груп, по-четверте, дана оцінка рівня і основних тенденцій розвитку диверсифікаційних процесів груп компаній. Дослідження показало, що більшість підприємств металургійної галузі України входять до складу диверсифікованих груп. Визначення рівня диверсифікації діяльності провідних українських бізнес-груп рекомендується здійснювати на підставі індексу спеціалізації та індексу Аттона, які, враховуючи галузевий розподіл зайнятих працівників, дають змогу ідентифікувати диверсифікаційні процеси та відстежити їхню динаміку. Результати дослідження розширюють знання про сучасний стан та економічні процеси, що зараз відбуваються в межах гірничо-металургійної галузі України.

Ключові слова: диверсифікація діяльності, група компаній, господарський портфель, портфель видів діяльності, збалансованість портфеля, рівень диверсифікації діяльності.

**ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЕДУЩИХ ГРУП
КОМПАНИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ И ОЦЕНКА ЕЕ
УРОВНЯ**

Крупные вертикально- и горизонтально интегрированные группы компаний, а также конгломераты являются одной из наиболее распространенных форм производственной диверсификации деятельности металлургической отрасли, которые возникли в результате развития институциональных форм взаимодействия субъектов хозяйствования. Однако в научной литературе недостаточно полно освещены особенности диверсификации деятельности отечественных групп компаний металлургической отрасли Украины. В этой статье, во-первых, определены ведущие отечественные группы компаний; во-вторых, определены виды диверсификации деятельности ведущих групп компаний в течение 2008 - 2013 годов, в-третьих, обоснован выбор инструментов оценки уровня диверсификации деятельности отечественных диверсифицированных бизнес-

групп, в-четвертых, дана оценка уровня и основных тенденций развития диверсификационных процессов групп компаний. Исследование показало, что большинство предприятий металлургической отрасли Украины входят в состав диверсифицированных групп. Определение уровня диверсификации деятельности ведущих украинских бизнес-групп рекомендуется проводить на основе индекса специализации и индекса Аттона, которые, учитывая отраслевое распределение занятых работников, позволяют идентифицировать диверсификационные процессы и отследить их динамику. Результаты исследования расширяют знания о современном состоянии и экономических процессах, которые сейчас происходят в пределах горно-металлургической отрасли Украины.

Ключевые слова: диверсификация деятельности, группа компаний, хозяйственный портфель, портфель видов деятельности, сбалансированность портфеля, уровень диверсификации деятельности.

Kasyanchuk Tetyana

THE DIVERSIFICATION OF ACTIVITIES OF THE LEADING GROUP OF COMPANIES IN THE METALS SECTOR AND EVALUATING OF ITS LEVEL

The large vertically and horizontally integrated groups of companies, and conglomerates are the most common forms of industrial diversification of activities in the steel industry, which are appeared as the result of the development of institutional forms of cooperation between economic entities. However, in the scientific literature are not fully

investigated peculiar qualities of diversification of the domestic groups of companies in the metallurgical industry of Ukraine. In this paper, firstly, is defined the list of groups of companies; secondly, the types of diversification of the activities of the leading groups of companies during the 2008 - 2013 years are identified; third, the choice of tools to assess the level of diversification of domestic diversified business groups is grounded; fourthly, the level and the main trends of development of diversification processes of leading groups of companies is estimated. The study showed that the majority of enterprises of the metallurgical industry of Ukraine are comprised in the diverse groups of companies. The level of the diversification of the activities of the leading Ukrainian business groups are recommended to implement on the base of the index and specialization index of Atton, that, given the sectoral distribution of employed workers, actually allow to identify the diversification processes and monitor their dynamics. The findings allow expanding the knowledge about the current situation and economic processes that are taking place within the mining and metallurgical industry of Ukraine.

Keywords: diversification of activities, group of companies, the economic portfolio, the portfolio of activities, balanced portfolio, the diversification activities level.

Постановка проблеми. Сучасні процеси трансформації світової економічної системи та, економіки України зокрема, як ніколи загострили питання щодо стабілізації та розвитку діяльності підприємств базових галузей економіки країни. Багатоаспектність вирішення даного питання ускладнюється системною кризою країни, яка, в свою чергу, багатократно посилюється кризою світового масштабу. Одним із можливих шляхів зниження ризиків діяльності вітчизняних металургійних підприємств може бути диверсифікація діяльності в розумних межах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сучасного стану розвитку сучасної металургійної галузі України займалися Большаков В.І., Тубольцев Л.Г. [1], Молдован О.О. [8], Коваленко Н.В., Лисаченко О.І., Чабаненко І.Л. [5], Мазур В., Тимошенко М. [7] та ін. Зокрема, проблемами кількісного вимірювання рівня диверсифікації діяльності крупних груп компаній Григор'єва С.А. [2], Івашковська И.В., Шамраєва С.А., Грігоріаді Е.Е.

[3], Коровіна О.В. [6], Радука Н.В., Петренко Л.А. [9], Якемін А., Бері Ч. [13], Горт М. [11], Аттон М. [14] та інші.

Невирішені частини загальної проблеми. Недостатньо обґрунтований вибір інструментів визначення рівня диверсифікації діяльності крупних металургійних груп компаній, якими нині представлена вітчизняна металургійна галузь.

Цілі статті. Основною метою статті є проведення діагностики диверсифікаційних процесів провідних металургійних бізнес-груп України. Для досягнення основної мети слід вирішити ряд задач, серед яких слід визначити найкрупніші металургійні групи компаній, визначити вид та тип диверсифікації діяльності кожної групи компаній протягом 2008 – 2013 років, обґрунтувати вибір інструментів визначення рівня диверсифікації діяльності вітчизняних диверсифікованих бізнес-груп, провести оцінку рівня і основних тенденцій розвитку диверсифікаційних процесів груп компаній.

Основний матеріал дослідження. Сучасна металургійна галузь України представлена, переважно, крупними диверсифікованими групами компаній у формі вертикально-інтегрованих, горизонтально-інтегрованих і конгломеративних бізнес-груп. Така інституційна форма взаємодії суб'єктів господарської діяльності є оптимальною в умовах системної кризи, оскільки дозволяє знижувати ризики діяльності за рахунок власних акумульованих фінансових ресурсів, чіткої субординації або координації діяльності та ін.

До найкрупніших груп компаній відносяться такі, як група «Приват» (нафтовий бізнес, металургія, фінанси та ін.), «Систем Кепітал Менеджмент» (металургія, енергетика, фінанси, логістика, телекомунікації та ін.), «Донецьксталь» (металургія, машинобудування, харчовий бізнес), «Індустріальний Союз Донбасу» (металургія та ін.), а також інші групи компаній.

З метою аналізу рівня диверсифікації діяльності в цій статті були розраховані основні коефіцієнти, що подані в табл. 1.

Умовні позначення у табл. 1 мають наступний зміст:

n – кількість видів діяльності;

$p(p_{\max})$ – частка доходу від певного (найкрупнішого) виду діяльності в загальній структурі доходів диверсифікованої групи компаній;

i – індекс видів діяльності диверсифікованої групи компаній, що позначає його порядковий номер;

j – індекс ранжування видів діяльності диверсифікованої групи компаній, що відображає вклад i -го виду діяльності;

x (x_{\max}) – частка (профілююча частка) зайнятих працівників в певній сфері діяльності диверсифікованої групи компаній;

D – індекс рівня диверсифікації.

Таблиця 1

Основні інструменти оцінки рівня диверсифікації

№ п/п	Назва методу	Розрахунок	Інтерпретація	Переваги методу	Недоліки методу
1	2	3	4	5	6
1.	Абсолютний рівень диверсифікації [зустрічається в роботах <i>Martin J.D., Sayrak A.; Villalonga B.</i> та ін.]	$2 \leq D_1 \leq n$	Чим більша кількість видів діяльності, тим вищий ступінь диверсифікації	Простота обчислень і доступність інформації для проведення оцінки.	Не відображає основну галузь діяльності, що не дозволяє зробити висновок про ступінь диверсифікації, тобто не дає розуміння, яка частина виручки генерується кожним сегментом бізнесу.
2.	Трансформований показник концентрації [зустрічається в роботі <i>Коровіної О. В.</i>]	$D_2 = \frac{\sum_{i=1}^n p_i - p_{\max}}{\sum_{i=1}^n p_i}$	Показує частку диверсифікованого виробництва на підприємстві. При повній спеціалізації $D=0$, при максимальному рівні диверсифікації $D=1$.	Показує кількісний бік диверсифікованості.	Не відображає вклад кожної галузі у загальний обсяг реалізації товарів і залежить від кількості найкрупніших підприємств, обраних для аналізу.
3.	Індекс Хіршмана [<i>Hirschman O.A.</i>] / Індекс Бері [<i>Berry C.H.</i>]	$D_3 = 1 - \sum_{i=1}^n p_i^2$	При повній спеціалізації $D=0$, при максимальному рівні диверсифікації $D=1$.	Основною перевагою даного показника є те, що він характеризується чутливістю	Не відображає ступінь зв'язаності між різними галузями, в яких діє компанія. Залежність показника від кількості крупних підприємств, присутніх на ринку. Складність застосування для

1	2		4	5	6
				до змін часткового розподілу підприємств на ринку. Це обумовлено тим, що величини часток підприємств підносяться до квадрату.	українських і російських компаній у зв'язку з відсутністю суворих вимог до пред'явлення інформації по кожному бізнес-сегменту компанії.
4.	Індекс зосередженості галузей [Ничипорук О.Ю., С. 14 (автореф)]	$D_4 = 1 - \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i \cdot (2j-1)}$	При повній спеціалізації $D=0$, при максимальному рівні диверсифікації $D=1$.	Враховує структуру грошових надходжень від різних напрямів діяльності. Враховує ранги підприємств відповідно до ринкових часток.	Індекс є більш чутливим до кількості галузей, в яких представлено підприємство, ніж до часткового розподілу доходів (активів).
	Індекс Горта [Gort M.] / Композитний індекс Горта [зустрічається в роботі Русакової А.]	$D_5 = \frac{n}{P_{\max}}$	При повній спеціалізації $D=0$, при максимальному рівні диверсифікації $D = \frac{n-1}{n}$.	Даний індекс підкреслює асортиментний ряд продуктів диверсифікованого підприємства. Враховує частку продаж від основного виду діяльності згідно з чотиризначним кодом промислового виробництва.	Індекс не надає інформації щодо ефективності або доцільності здійснення диверсифікації діяльності.
6.	Індекс Якемін і Бері [Jacquemin A.P., Berry C.H.]	$D_6 = \sum_{i=1}^n p_i \ln \left(\frac{1}{p_i} \right)$	Показник показує ступінь хаотичності, неупорядкованості ринку. $D=0$, коли	відображає кількість галузей, в яких функціонує диверсифікована бізнес-група; відображає розподіл загальної виручки/активів	Завищує значущість галузей, що мають порівняно невисоку частку в продукції підприємства. Індекс має обмеження по застосуванню в силу відсутності суворих вимог щодо

1	2		4	5	6
			фірма цілком спеціалізована, $D=1$, коли фірма рівномірно диверсифікована.	диверсифіковані бізнес-групи між сегментами діяльності, а також показує ступінь зв'язаності між різними галузями, в яких представлена диверсифікована група компаній	пред'явлення звітності по кожному сегменту бізнесу.
7.	Індекс спеціалізації [зустрічається в роботах Григор'євої С.А.]	$D_7 = \frac{x_{\max}}{x}$	Показує відношення рівня профілюючої зайнятості до загального рівня зайнятості фірми. $D=1$, коли фірма цілком спеціалізована, $D=0$, коли фірма рівномірно диверсифікована.	Дає змогу врахувати не лише галузевий розподіл активів і/або доходів підприємств, але і відповідний рівень зайнятості.	Основний недолік показника полягає в залежності його значення від кількості найкрупніших підприємств на ринку, обраних для аналізу.
8.	Індекс Аттона [Utton M.A.]	$D_8 = 2 \sum_{i=1}^n j \cdot \frac{x_i}{x} - 1$	Індекс має мінімальне значення $D=1$, якщо фірма цілком спеціалізована, а максимальне значення буде рівним кількості галузей, в яких оперує компанія, і відповідати випадку рівномірній	Показник дає можливість врахувати інформацію про ранг (ступінь значимості) окремих підприємств на ринку нарівні з інформацією про кількість і частки підприємства ринку. Цей показник, порівняно з	Зберігається залежність значення показника від кількості найкрупніших підприємств на ринку, обраних для аналізу, як і у випадку з індексом спеціалізації.

1	2		4	5	6
			диверсифікації в усіх цих галузях.	іншими, є більш комплексним.	

Таблиця 1 містить найбільш поширені індекси рівня диверсифікації діяльності та спосіб їхнього розрахунку. Використання цього інструментарію дає змогу продіагностувати диверсифікаційні процеси групи компаній, однак головним їхнім недоліком залишається нездатність дати відповідь, наскільки є ефективною або доцільною диверсифікація діяльності.

Результати обчислень основних індексів диверсифікації діяльності представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Рівень диверсифікації діяльності провідних вітчизняних груп компаній залежно від галузевого розподілу доходу протягом 2008 – 2013 років

№ п/п	Назва показника	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8
Група «Приват»							
1	Беррі індекс / Індекс Хіршмана	0,6359	0,6129	0,6239	0,6104	0,5905	0,5881
2	Індекс зосередженості галузей	0,6716	0,6560	0,6704	0,6791	0,6731	0,6536
3	Індекс ентропії Якемін і Бері	1,3616	1,3115	1,3477	1,3527	1,3143	1,2841
4	Індекс спеціалізації	0,7637	0,7673	0,7663	0,7744	0,7731	0,7601
5	Композитний індекс Горта	14,550 3	13,686 6	14,067 3	13,446 5	13,008 2	13,043 0
6	Трансформований індекс концентрації	0,4502	0,4155	0,4313	0,4050	0,3850	0,3866
7	Індекс Аттона	3,9118	3,9536	3,9467	4,1024	4,0755	3,9542
Група «Систем Кепітал Менеджмент»							
1	Беррі індекс / Індекс Хіршмана	0,7658	0,8827	0,8612	0,8600	0,8757	0,8545
2	Індекс зосередженості галузей	0,7427	0,7427	0,7480	0,7449	0,7650	0,7738
3	Індекс ентропії Якемін і Бері	1,5741	1,5946	1,6004	1,5828	1,6514	1,6637
4	Індекс спеціалізації	0,8034	0,7997	0,8017	0,8087	0,8113	0,8142
5	Композитний індекс Горта	33,021 3	42,523 1	36,772 4	37,583 5	47,451 4	42,121 3
6	Трансформований індекс концентрації	0,6972	0,6574	0,6984	0,6960	0,6965	0,7491
7	Індекс Аттона	4,6332	4,5355	4,5777	4,7508	4,8100	4,8764

1	2	3	4	5	6	7	8
Група «Донецьксталь»							
1	Беррі індекс / Індекс Хіршмана	0,4850	0,4046	0,4719	0,4667	0,4733	0,5044
2	Індекс зосередженості галузей	0,4922	0,4237	0,4796	0,4799	0,4835	0,5007
3	Індекс ентропії Якемін і Бері	0,8707	0,7589	0,8644	0,8630	0,8759	0,9261
4	Індекс спеціалізації	0,6374	0,6327	0,6400	0,6489	0,6514	0,6517
5	Композитний індекс Горта	7,3216	6,6479	7,1861	7,1302	7,1898	7,5116
6	Трансформований індекс концентрації	0,3171	0,2479	0,3042	0,2988	0,3046	0,3344
7	Індекс Аттона	2,5801	2,5785	2,6295	2,6602	2,7069	2,7219
Група «Індустріальний союз Донбасу»							
1	Беррі індекс / Індекс Хіршмана	0,2940	0,2930	0,3459	0,3040	0,4397	0,4237
2	Індекс зосередженості галузей	0,2637	0,2628	0,3079	0,2721	0,3950	0,3786
3	Індекс ентропії Якемін і Бері	0,4700	0,4688	0,5299	0,4818	0,6316	0,6147
4	Індекс спеціалізації	0,1694	0,1688	0,1703	0,1754	0,1271	0,0051
5	Композитний індекс Горта	2,4363	2,4339	2,5721	2,4599	2,9691	2,8762
6	Трансформований індекс концентрації	0,1791	0,1783	0,2224	0,1870	0,3264	0,3046
7	Індекс Аттона	1,1869	1,1861	1,1880	1,1942	1,1364	1,0051

Проведені обчислення дали змогу виявити зниження індексу спеціалізації та індексу Аттона для групи компаній «Приват», що свідчить про деконцентрацію працівників, а також про певне зниження рівня диверсифікації діяльності цієї групи компаній, що супроводжується значними скороченнями персоналу. Крім того для групи компаній «Приват» характерною є певна демонополізація на основних ринках.

Для групи компаній «Систем Кепітал Менеджмент» зростання індексу спеціалізації свідчить про концентрацію працівників в енергетичному напрямі діяльності. Зростання індексу Аттона свідчить про певне зростання рівня диверсифікації діяльності, що супроводжується значним скороченням чисельності працівників групи компаній «Систем Кепітал Менеджмент». Крім того, характерною є монополізація цих галузей. В той же час композитний індекс Горта та трансформований індекс концентрації галузей, що розраховані по активам групи компаній «Систем Кепітал Менеджмент», мали тенденцію до зниження, що свідчить про зворотну ситуацію.

Зростання індексу спеціалізації для групи компаній «Донецьксталь» свідчить про концентрування працівників в головному напрямі діяльності, яким є металургійний. Зростання індексу Аттона свідчить про зростання рівня диверсифікації діяльності, що супроводжується певним зростанням чисельності працівників. Характерним для групи компаній «Донецьксталь» є певна монополізація відповідних галузей, про що сигналізують зростання індексів Хіршмана, індекса зосередженості галузей, індекса Якемін і Бері та ін (табл. 2).

Зниження індексу спеціалізації для групи компаній «Індустріальний Союз Донбасу» свідчить про деконцентрацію працівників групи. Зниження індексу Аттона свідчить про зниження рівня диверсифікації діяльності, що супроводжується значними скороченнями працівників. Разом з тим, характерним для групи компаній «Індустріальний Союз Донбасу» є монополізація відповідних галузей.

Проілюструємо динаміку зміни індексу спеціалізації (рис. 1) та індексу Аттона для провідних груп компаній України (рис. 2).

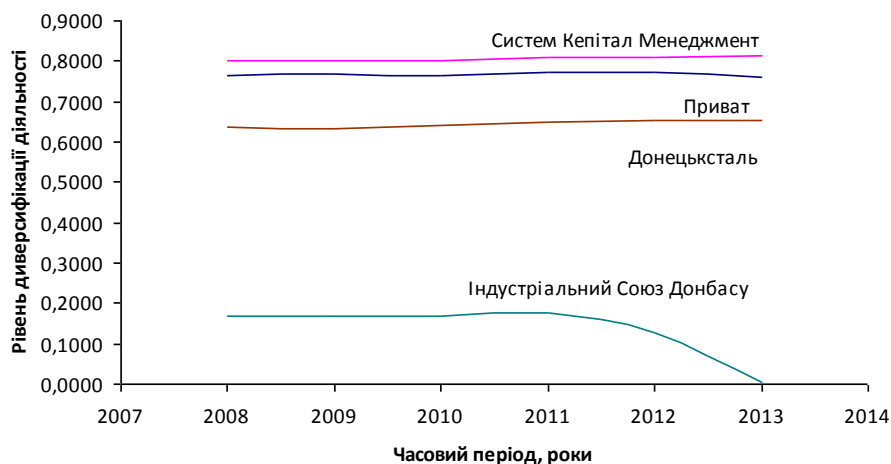

Рис. 1 Динаміка змін індексу спеціалізації вітчизняних груп компаній протягом 2008 – 2013 років

На рисунку 1 проілюстровано стрімке падіння індексу спеціалізації групи компаній «Індустріальний Союз Донбасу», незначне зниження для групи компаній «Приват», а також певне

зростання даного індексу для груп компаній «Донецьксталь» і «Систем Кепітал Менеджмент», що свідчить про незначне поглиблення диверсифікаційних процесів для двох останніх груп компаній.

Динаміка індексу Аттона (рис. 2) є подібною до динаміки індексу спеціалізації, відповідно і інтерпретація результатів співпадає з попередніми висновками.

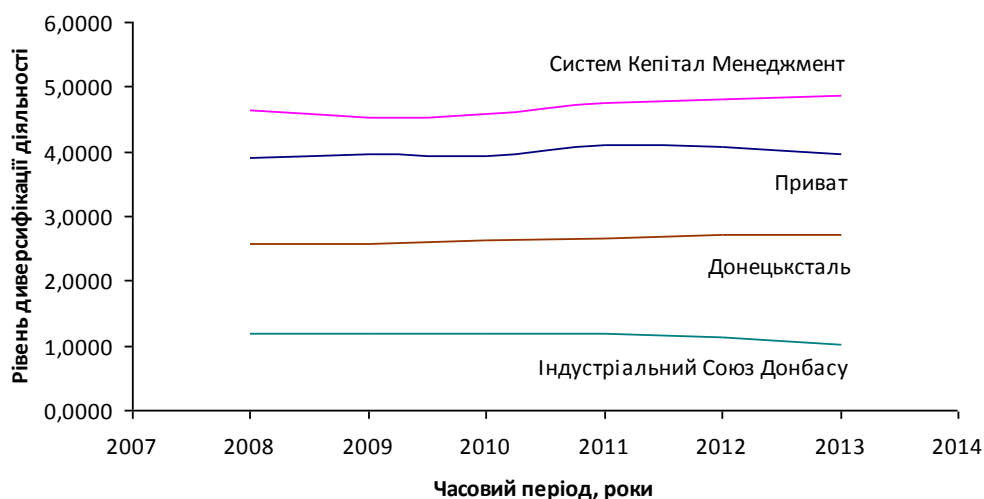

Рис. 2. Динаміка змін індексу Аттона вітчизняних груп компаній протягом 2008 – 2013 років

На рисунку 2 проілюстровано певне зниження рівня диверсифікації діяльності групи компаній «Індустріальний Союз Донбасу» та «Приват» та деяке поглиблення диверсифікаційних процесів для груп компаній «Систем Кепітал Менеджмент» і «Донецьксталь» на основі розрахованих індексів, що представлені в таблиці 2.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Обчислення основних індексів рівня диверсифікації діяльності провідних груп компаній України дали змогу виявити значні суперечності в інтерпретації даних. Зокрема, такі індекси, як індекс Бері (індекс Хіршмана), індекс зосередженості галузей, трансформований індекс концентрації галузей, індекс ентропії Якемін і Бері та індекс Горта, базуючись на оцінці галузевого розподілу виручки (активів), відображають ступінь монополізації галузі, що може мати місце під час диверсифікації діяльності. Однак не варто

ототожнювати рівень диверсифікації з рівнем монополізації, оскільки природа цих явищ досить різна. Разом з тим, такі індекси, як індекс спеціалізації та індекс Аттона, базуючись на оцінці галузевого розподілу зайнятих працівників, дійсно дали змогу ідентифікувати диверсифікаційні процеси та прослідкувати їхню динаміку.

Перспективною подальших досліджень може бути дослідження впливу рівня диверсифікації діяльності на її ефективність.

Література

1. Большаков В.І., Тубольцев Л.Г. Чорна металургія і національна безпека України / В.І. Большаков, Л.Г. Тубольцев // Вісник НАН України. – 2014. - №9. – С. 48 – 58.

2. Григорьева С.А. Тематические обзоры «Финансовая архитектура фирмы»: Финансовые исследования стратегий диверсификации на развитых и растущих рынках капитала / С.А. Григорьева // Корпоративные финансы. – 2007. – № 1. – с. 111 – 144.

3. Ивашковская И.В., Шамраева С.А., Григориади Е.Е. Эмпирический анализ эффективности корпоративной диверсификации на растущих рынках капитала на примере группы БРИК / И.В. Ивашковская, С.А. Шамраева, Е.Е. Григориади // Экономический журнал ГУВШЕ. – 2009. - № 3. – С. 360 – 382.

4. Касянчук Т. В. Диверсифікація діяльності підприємств: уточнення понять / Т. В. Касянчук // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Економіка підприємства: теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. А. Ф. Павленко. – К. : КНЕУ, 2010. – Ч. 1. – С. 54 – 62.

5. Коваленко Н.В., Лисаченко О.І., Чабаненко І.Л. Проблеми розвитку металургійної галузі України / Н.В. Коваленко, О.І. Лисаченко, І.Л. Чабаненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1 (2). – С. 235 – 238.

6. Коровіна О.В. Концепція визначення рівня диверсифікації виробництва / О.В. Коровіна // Економіка та підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та асп. – К., 2004. – Вип.13. – 240 – 249.

7. Мазур В., Тимошенко М. Актуальні економічні питання в металургійній галузі України / В. Мазур, М. Тимошенко // Економіка

України [Текст]: науковий журнал / Мін. Економіки та з питань європ. Інтеграції України, Мін. Фінансів Укр., НАН України. – 2012. - № 6. С. 13 – 23.

8. Молдован О.О. Металургійний комплекс України в умовах кризи: причини глибокого спаду та чинники адаптації / О.О. Молдован // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 4(13). – С. 123 – 132.

9. Радука Н.В., Петренко Л.А. Діагностика диверсифікаційних процесів на підприємстві / Н.В. Радука, Л.А. Петренко // Стратегія економічного розвитку України. Спецвипуск. – 2012. – № 29. – С. 214 – 221.

10. Berry С.Н. Corporate growth and diversification / С.Н. Berry // Journal of Law and Economics. – 1971. – 14. – P. 371 – 83.

11. Gort M. Diversification and Integration in American Industry / M. Gort. – Princeton: Princeton University Press, 1962. (Retrieved from <http://econpapers.repec.org/bookchap/nbrnberch/1936.htm>)

12. Hirschman A.O. The Paternity of an Index / A.O. Hirschman // The American Economic Review. – 1964. – № 54(5). – P. 761.

13. Jacquemin A.P., Berry С.Н. (1979, June) Entropy Measure of Diversification and Corporate Growth / A.P. Jacquemin, С.Н. Berry // Journal of Industrial Economics. – 1979. – 27 (4). – P. 359 – 369. (doi: 10.2307/2097958)

14. Rumelt R.P. Strategy-Structure Data Base / R.P. Rumelt // Anderson Graduate School of Management University of California, Los Angeles, 1978. – 5 p.

15. Rumelt R.P. Diversification Strategy and Profitability / R.P. Rumelt // Strategic Management Journal. – 1982. – № 3(4). – P. 359 – 369.

16. Utton M.A. Large Firm Diversification in British Manufacturing Industry / M.A. Utton // The Economic Journal. – 1977. – № 87(345). – P. 96 – 113. (doi:10.2307/2231835)

1. Bol`shakov V.I., Tubol`cev L.G. Chorna metalurgiya i nacional`na bezpeka Ukrainy` / V.I. Bol`shakov, L.G. Tubol`cev // Visny`k NAN Ukrainy`. – 2014. - #9. – S. 48 – 58.

2. Gry`gor`eva S.A. Tematy`chesky`e obzory` «Fy`nansovaya arxy`tektura fy`rmy»: Fy`nansovyye y`ssledovany`ya strategy`j dy`versy`fy`kacy`y` na razvy`tyx y` rastushhy`x rynkax kapu`tala / S.A. Gry`gor`eva // Korporaty`vny`e fy`nansy. – 2007. – # 1. – s. 111 – 144.

3. Y`vashkovskaya Y`.V., Shamraeva S.A., Gry`gory`ady` E.E. Эмпы`ры`chesky`j analy`z эффеkты`vности` korporaty`vnoj dy`versy`fy`kacy`y` na rastushhy`x рынках капы`тала на пры`мере группы BRY`K / Y`.V. Y`vashkovskaya, S.A. Shamraeva, E.E. Gry`gory`ady` // Экономы`chesky`j zhurnal GUVShE. – 2009. - # 3. – S. 360 – 382.

4. Kasyanchuk T. V. Dy`versy`fikaciya diyal`nosti pidpry`yemstv: utochnennya ponyat` / T. V. Kasyanchuk // Formuvannya ry`nkovoyi ekonomiky`: zb. nauk. prac`. – Specz. vy`p.: u 2 ch. Ekonomika pidpry`yemstva: teoriya i prakty`ka / M-vo osvity` i nauky` Ukrainy`, DVNZ «Ky`yivs`ky`j nac. ekon. un-t im. V. Get`mana»; vidp. red. A. F. Pavlenko. – K. : KNEU, 2010. – Ch. 1. – S. 54 – 62.

5. Kovalenko N.V., Ly`sachenko O.I., Chabanenko I.L. Problemy` rozvy`tku metalurgijnoyi galuzi Ukrainy` / N.V. Kovalenko, O.I. Ly`sachenko, I.L. Chabanenko // Teortety`chni i prakty`chni aspekty` ekonomiky` ta intelektual`noyi vlasnosti. – 2013. – Vy`p. 1 (2). – S. 235 – 238.

6. Korovina O.V. Koncepciya vy`znachennya rivnya dy`versy`fikaciyi vy`robny`cztva / O.V. Korovina // Ekonomika ta pidpry`yemny`cztvo: zb. nauk. pr. molody`x ucheny`x ta asp. – K., 2004. – Vy`p.13. – 240 – 249.

7. Mazur V., Ty`moshenko M. Aktual`ni ekonomichni py`tannya v metalurgijnij galuzi Ukrainy` / V. Mazur, M. Ty`moshenko // Ekonomika Ukrainy` [Tekst]: naukovy`j zhurnal / Min. Ekonomiky` ta z py`tan` yevrop. Integraciyi Ukrainy`, Min. Finansiv Ukr., NAN Ukrainy`. – 2012. - # 6. S. 13 – 23.

8. Moldovan O.O. Metalurgijny`j kompleks Ukrainy` v umovax kry`zy`: pry`chy`ny` gly`bokogo spadu ta chy`nny`ky` adaptaciyi / O.O. Moldovan // Strategichni priory`tety`. – 2009. – # 4(13). – S. 123 – 132.

9. Raduka N.V., Petrenko L.A. Diagnosty`ka dy`versy`fikacijny`x procesiv na pidpry`yemstvi / N.V. Raduka, L.A. Petrenko // Strategiya ekonomichnogo rozvy`tku Ukrainy`. Speczvy`pusk. – 2012. – # 29. – S. 214 – 221.

10. Berry C.H. Corporate growth and diversification / C.H. Berry // Journal of Law and Economics. – 1971. – 14. – P. 371 – 83.

11. Gort M. Diversification and Integration in American Industry / M. Gort. – Princeton: Princeton University Press, 1962. (Retrieved from <http://econpapers.repec.org/bookchap/nbrnberch/1936.htm>)

12. Hirschman A.O. The Paternity of an Index / A.O. Hirschman // The American Economic Review. – 1964. – # 54(5). – P. 761.
13. Jacquemin A.P., Berry C.H. (1979, June) Entropy Measure of Diversification and Corporate Growth / A.P. Jacquemin, C.H. Berry // Journal of Industrial Economics. – 1979. – 27 (4). – P. 359 – 369. (doi: 10.2307/2097958)
14. Rumelt R.P. Strategy-Structure Data Base / R.P. Rumelt // Anderson Graduate School of Management University of California, Los Angeles, 1978. – 5 p.
15. Rumelt R.P. Diversification Strategy and Profitability / R.P. Rumelt // Strategic Management Journal. – 1982. – # 3(4). – P. 359 – 369.
16. Utton M.A. Large Firm Diversification in British Manufacturing Industry / M.A. Utton // The Economic Journal. – 1977. – # 87(345). – P. 96 – 113. (doi:10.2307/2231835)

Рецензент: Скидан О.В., д.е.н., проф., проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку Житомирського національного агроекологічного університету

2.11.2015

УДК 658: 351.863

Кириченко Оксана

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто теоретичні аспекти, що є концептуальною науковою основою формування стратегії, планування та здійснення стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства. Досліджено процес стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства як основу подальшого успішного розвитку підприємства та досягнення його головної мети та завдань. Розглянуто види сучасних стратегій в управлінні. Визначено